

Η γλώσσα του Καβάφη

Η ποίηση του Καβάφη, πυκνή σε ιστορικές αναφορές που εκφράζουν σύγχρονα νοήματα και συναισθήματα, είναι γραμμένη σε μια γλώσσα εξίσου περιεκτική στη διαχρονικότητά της. Πολλά έχουν γραφτεί για την γλώσσα του Καβάφη και έχουν γίνει αναλυτικότερες μελέτες για τον τρόπο με τον οποίον ο ποιητής μ' ένα ύφος πολύ κοντά στον προφορικό λόγο αναμιγνύει την καθαρεύουσα με την δημοτική. Η γλώσσα του είναι ζωντανή ακριβώς επειδή γράφει με μια ποικιλία γλωσσικών στοιχείων που ανήκουν και σε παλαιότερες και σε νεότερες μορφές της Ελληνικής. Ο Καβάφης ανήκει στη λογοτεχνική γενιά που «διεύρυν[ε] το εκφραστικό φάσμα της δημοτικής» όχι απλά επειδή συνδύασε λέξεις και στοιχεία της λόγιας παράδοσης με εκφράσεις και τύπους της λαϊκής, αλλά διότι χρησιμοποίησε λέξεις και εκφράσεις απ' όλες τις ιστορικές φάσεις της ελληνικής γλώσσας συνυφαίνοντας αβίαστα στοιχεία από την αρχαία, μεσαιωνική και νεότερη Ελληνική. Έτσι ενσωμάτωσε στον λιτό προφορικό λόγο της ποίησής του γλωσσικά στοιχεία με τον ίδιο τρόπο που ο κάθε μορφωμένος Έλληνας σήμερα έχοντας απελευθερώσει εκφραστικά την γλώσσα του από την αντιπαλότητα καθαρεύουσας-δημοτικής, κάνει σωστή χρήση του πλούτου της Ελληνικής αναμιγνύοντας λεξιλόγιο και μορφές και από τον λόγιο γραπτό και τον απλούστερο προφορικό λόγο.

Εν τούτοις είναι σπάνιο να επιλέγονται τα ποιήματά του Καβάφη για την διδασκαλία της Ελληνικής ως δεύτερης/ξένης γλώσσας παρ'όλο που προσφέρονται θαυμάσια ως δείγματα ιστορικής γραφής και αποτελούν το πιο λαμπρό τεκμήριο στην ανάδειξη της αδιάκοπης συνέχειας της ελληνικής γλώσσας. Και αυτό μπορεί να χρησιμεύσει στην εκμάθηση των νεοελληνικών ειδικά σε Ελληνοαμερικανούς φοιτητές οι οποίοι μιλούν με σχετική ευκολία την δημοτική, αγνοούν όμως την ύπαρξη αλλά και την ιστορική εξέλιξη μιας καλλιεργημένης νεοελληνικής γλώσσας. Είναι λοιπόν ανεκτίμητη η προσφορά της καθαφικής γλώσσας όταν διαβάζεται στα ελληνικά και όχι σε μετάφραση στο να μεταδώσει αυτή την διαχρονικότητα. Ο Καβάφης χρησιμοποιεί συστηματικά λόγιες λέξεις (*έπιτετραμμένον, ώτακουστής*) ανάμικτα με μεσαιωνικές (*έμορφιά, ζεύρω*), ιδιοματικές (*τα πλήθια, τα πρεπά, φεγγερός*), τοπικές και ποιητικές όπως *στές / τές* («στές γειτονιές τές ίδιες») και τις υφαίνει με το συντακτικό της δημοτικής προσδίδοντας στην γλώσσα της ποίησής του την ιδιοτυπία της και την μοναδικότητά της. Στο ποίημα *Τα Άλογα του Αχιλλέως*, ο στίχος «Τὶ γυρεύατ' ἐκεῖ χάμου | στὴν ἄθλια ἀνθρωπότητα ποῦ εἶναι τὸ παίγνιον τῆς μοίρας» αντιπαραθέτει την πιο απόλυτη δημοτική (*χάμου*) με την πιο απόλυτη καθαρεύουσα (*παίγνιον*). Το ίδιο και ο στίχος «Ὁ βασιλεὺς κῦρ Μανουὴλ ὁ Κομνηνὸς» αντιπαραθέτει γλωσσικά την λαϊκή προσφώνηση *κυρ* με την αρχαία λέξη *βασιλεύς* με αποτέλεσμα να εντείνει την εικόνα του ταπεινού και σεμνού βασιλιά. Η ιδιορρυθμία της ποιητικής αυτής γλώσσας αναμφισβήτητα ενισχύει την αναπάντεχη έκκληση που μας επιφυλάσσουν τα ποιήματα του Καβάφη και πρωτοτυπεί σε έκφραση όσο και η σκέψη του Καβάφη.